

PĂRINTELE ILIE MOLDOVAN- ILUSTRU CĂRTURAR ȘI MODELATOR DE SUFLETE

Lucia Țarălungă

Moto „, „Domnilor, neamul este realitatea vieții veșnice. În Creștinism, națiunea dobândește noi dimensiuni; În Creștinism, națiunea este înțeleasă ca natură rezidită în Hristos. ...Când ne-am pierdut rădăcinile ne-am pierdut pe noi înșine””. (pr.Ilie Moldovan)

Ca să ajungem să înțelegem personalitatea de „uriaș și extraordinar de complexă a Părintelui profesor Ilie Moldovan, aceea de teolog remarcabil, de apărător și iubitor de neam și de țară, de dascăl – era tot timpul printre tineri învățându-i cum să ducă viața cea curată și sănătoasă urmând principiile creștin ortodoxe, trebuie să ne întoarcem în timp ca să cunoaștem cadrul istoric și social unde s-a format acest om remarcabil, care a pus înaintea tuturor acțiunilor sale dragostea de Dumnezeu, de semeni și de neamul din care făcea parte.

Părintele Ilie Moldovan a văzut lumina zilei în anul 1928 în luna mai, ziua de 18, în comuna Albești lângă Sighișoara, un sat frumos pe malul Târnavei Mari, fiind ultimul băiat în familia țaranului tâmplar, Dumitru Moldovan.

Aflăm dintr-un articol al prof. Sebastian Moldovan, fiul părintelui și intitulat „*Tatăl meu, Părintele Ilie Moldovan. Un fiu de țărani*”¹, că satul natal al lui Dumitru Moldovan era Beșa (actual Stejăreni). Acesta s-a căsătorit cu o fată din Albești și fiind dus să lupte în Primul Război Mondial este luat prizonier și întemnițat în Anglia. Prizonieratul său durează șapte ani, iar când se întoarce acasă, află că soția și tatăl său considerându-l mort se mutaseră în Albești, satul de baștină al soției. Și aceasta după ce tatăl său dăruise bisericii din Beșa toate terenurile deținute în proprietate. Dumitru Moldovan a trăit o viață întreagă cu nostalgia locurilor natale.

¹ Sebastian Moldovan, „Prăznuiri (+ 19 februarie 2012) – Tatăl meu, Părintele Ilie Moldovan. Un fiu de țărani” în *Bucovina profunda– familia creștină*, 3 martie 2015 <https://bucovinaprofunda.wordpress.com/2015/19.10.2016>. (în continuare: *Prăznuiri...*)

Se pare că tatăl, a transmis fiului această dragoste de neam și țară, acest atașament necondiționat și veșnic pentru „plaiul de vis” în care s-a născut. De altfel Părintele Ilie Moldovan spunea la un moment dat într-un articol dedicat Sfinției sale în Formula AS nr.624/2004 „*Să nu uităm: când ne-am pierdut rădăcinile, într-un fel oarecare ne-am pierdut pe noi înșine, pentru că rădăcinile acelea au conotații veșnice*”.² De aceea vorbind despre originile sale domnia-sa spunea: „*Sunt urmaș al iobagilor din satul meu natal. Păstrez în mine moștenirea înaintașilor mei iobagi, caracterul moral și credința ortodoxă în care m-am născut, apărută cu sfințenie de înaintașii noștri*”.³ (...)

Întorcându-ne la articolul prof. Sebastian Moldovan aflăm că cel care avea să devină un cărturar de elită și modelator de suflete, ca și copil era tare interiorizat și retras. Nu a mers la grădiniță și cu greu a acceptat să meargă la școală. Chiar a refuzat în primă fază să citească și să scrie, ca mai apoi să le deprindă de unul singur. Cele opt clase de liceu le-a urmat la Liceul „*Principele Nicolae*” din Sighișoara. În iarna anului 1942-1943, fiind probabil o iarnă mai aspră, liceanul Ilie Moldovan a stat în gazdă la familia Oltean Lazăr și Elena bunii și dragii mei bunici din partea tatălui meu Oltean Ștefan, care era elev la același liceu, însă în clasa I (era cu trei ani mai tânăr ca pr. Ilie Moldovan). Tatăl meu îi poartă o amintire vie părintelui Ilie și își amintește cu nostalgie marea admirație pe care a avut-o pentru erudiția colegului său mai mare, pentru scrisul extraordinar de frumos și ordonat și despre felul cum elevul Ilie Moldovan își pregătea cerneala pentru scris din minele de creion „chimic” cu apă, după o rețetă doar de el știută. Soarta a făcut ca și tatăl meu să urmeze ca și Părintele Ilie Moldovan, cursurile Facultății de Agronomie din Cluj unde iarăși timp de doi ani au fost colegi de facultate, doar că, în cazul tatălui meu aceasta va fi profesiunea care a urmat-o toată viața.

² Ion Longhin Popescu, „ Prof.dr. Ilie Moldovan” în *Formula AS* nr 624/2004 Rubrica – Spiritualitate.

³ Alexandru Constatin Chituță, „Suflet românesc înveșmântat în har: Părintele profesor Ilie Moldovan a trecut la cele veșnice” în *Lumina*, 11 februarie 2012. (în continuare: *Sulfet Românesc...*).

În timpul liceului elevul Ilie Moldovan a fost remarcat pentru aptitudinile la matematică și pentru talentul literar, iar dirigintele lui eminentul profesor Ioan Covrig-Nonea îi trezește interesul pentru filozofie și pentru teologie. Profesorul, parcă trasându-i drumul în viață, i-a dat spre citire prima carte de teologie, operele Sfântului Dionisie Aeropagitul. „*Nu înțelegeam nimic, dar îmi plăcea grozav*”⁴ își amintea apoi, peste ani, părintele Ilie Moldovan.

Nu a ajuns totuși să practice de la bun început profesia pentru care avea vocație, pentru care a fost lăsat pe pământul acesta, ci, după cum ne spune părintele, doar mai târziu când „... *am simțit însă chemarea tot mai puternică a Teologiei și m-am dus să mă înscriu*”.⁵

După terminarea liceului, Părintele Ilie Moldovan a dat admitere la Silvicultură la Brașov, unde nu l-au primit că „*nu erau locuri pentru cei care nu aveau „origine socială bună*”⁶. A putut să se înscrie la Facultatea de Filozofie din Cluj unde se intra mai ușor dată fiind nevoia de „*educație nouă*” a poporului. La cursuri a mers doar de trei ori, întrucât a constatat că *toți profesorii predau același lucru, doctrina marxist-leninistă*.⁷ Dar pentru că tot răul are binele lui, „... *s-a înscris la biblioteca din Cluj, a prins ultimele zile în care se mai puteau citi anumite cărți acolo, pentru că în curând biblioteca avea să fie epurată și tot ce a însemnat literatură de trezire și de formare a conștiinței neamului, tot ce a însemnat mișcarea tineretului în perioada interbelică a fost interzis. Atunci a apucat să-i citească pe Mircea Vulcănescu, pe Nichifor Crainic, mult mai cunoscut, pe părintele Dumitru Stăniloae, pe Vasile Băncilă și mulți alții, pe care poate noi nici nu îi știm, despre*

⁴ Sebastian Moldovan *Prăznuiri...*

⁵ Alexandru Constatin Chituță, *Sulfet Românesc...*

⁶ Sebastian Moldovan- „*Chipul tatălui. O biografie sumară și subiectivă a Pr. Ilie Moldovan*”, în *Ne piere neamul! Mărturii întru aducerea –aminte a Părintelui Ilie Moldovan* Ed. Andreiana, Sibiu, p.17 (în continuare: *Chipul tatălui...*).

⁷ Sebastian Moldovan, *Prăznuiri...*

care nu mai auzim și nici nu ne mai vorbește nimeni de acești oameni”⁸, după cum își amintește conf. dr. Sebastian Moldovan.

Renunță la Facultatea de Filozofie și se înscrie la Agronomie, se pare în anul 1948, pe care a absolvit-o în 1953 ca șef de promoție, prin urmare având perspective din cele mai bune de a profesa o meserie care îi plăcea, totuși soarta avea să decidă cu totul altceva.

Dar să îl cităm pe părintele Ilie Moldovan: *”După ce am terminat doi ani, pot spune că m-am regăsit, de parcă facultatea aceasta (n.n. Agronomia) a fost creată pentru sufletul meu. Am simțit însă chemarea tot mai puternică a Teologiei și m-am dus să mă înscriu”*⁹

S-a înscris, în timp ce era student la Agronomie, la Facultatea de Teologie și ca și cum Providența lucra pentru domnia-sa, a fost admis „ca prin minune”, deși nu avea actele necesare (care erau la prima facultate), datorită decanului de atunci, *părintele Liviu Galaction Munteanu, unul dintre martirii temnițelor comuniste care a sfârșit la Aiud în 8 martie 1961 la vârsta de 63 de ani; fiind îngropat în cimitirul fără cruci și fără nume al închisorii.*¹⁰

Astfel pr. Ilie Moldovan urmează timp de doi ani 1950-1952 concomitent cu Agronomia și cursurile Facultății de Teologie. În anul 1952 Teologia din Cluj „clădirea de pe care se vede canalul”¹¹, cum era definită în epocă, este închisă de autorități. Lucru previzibil de altfel deoarece în anii '50 ai sec.XX, viața universitară a Clujului era încă sub amprenta revoltei și grevei studențești din 1946, care a fost condusă de fostul mitropolit al Clujului, Bartolomeu Anania, pe când acesta avea 25

⁸ idem, *Chipul tatălui...*, p.17

⁹ Alexandru Constatin Chituță, *Sulfet Românesc...*

¹⁰ Lia Munteanu Drăgănescu, „Câteva rânduri despre tatăl meu, preot Liviu Galaction Munteanu, în *Memoria, revista gândirii arestate*, http://revista.memoria.ro/?location=view_article&id=288. 19. 10.2016.

¹¹Prof. Sebastian Moldovan, *Prăznuiri...*

de ani și era student în anul al II-lea la Medicină. Tot în acei ani de „tristă amintire” încep și epurările profesorilor „compromiși”. Onisifor Ghibu a fost primul profesor „epurat” și pensionat forțat din Universitatea clujeană în anul 1945 ca apoi să urmeze, D.D.Roșca și în 1948, Lucian Blaga. Mai mult, studenții și cadrele didactice care nu și-au manifestat sentimentele de durere și de părere de rău prin lacrimi în timpul manifestațiilor publice de la moartea „părintelui popoarelor”, cum era numit Stalin, au fost dați afară din Universitate.¹²

Terminând Agronomia, părintele Ilie a lucrat o scurtă perioadă de timp ca inginer agronom. *„O vreme a lucrat la Institutul de cercetări Pomicole de la Măgurele, lângă București, fiind coautor al volumului „Pomologia RSR” editat de Academia de Științe Agricole și Silvici.”*¹³

A lucrat o scurtă perioadă de timp ca inginer agronom și într-un sat din județul Alba, numit Găbud, după cum ne relatează Arhimandritul Iustin Miron, starețul Mănăstirii Oașa: *„Într-un cadru intim, i-am spus părintelui că numele Sfinției Sale e identic cu al meu, pentru că, până la vârsta de 18 ani, când am fost înfiat de către o soră a mamei, mă chema Moldovan, iar numele de mirean îmi era Ilie. Surprins de aceasta, părintele a dorit să cunoască de unde mă trag și când i-am spus că locul de baștină mi-e Găbud (un sat din jud. Alba) mi-a replicat <și mai sunt garduri de nuiele în Găbud?> Așa am aflat că părintele fusese în tinerețe, inginer agronom în Găbud.”*^{14 15}

Tănărul inginer agronom, frecventa în tot acest timp *„cum sublinia Arhiepiscopul Cassian și „obștea tânără și entuziastă” a Mănăstirii Brâncoveanu de sub „fereastra” Făgărașului, oprindu-se mai ales asupra chipului serafic al*

¹² Sebastian Moldovan, *Chipul tatălui...*, p.17

¹³ Alexandru Constatin Chituță, *Sulfet Românesc...*

¹⁴ Iustin Miron, arhimandrit, „Cuvânt înainte” în : *Ne piere neamul! Mărturii întru aducerea – aminte a Părintelui Ilie Moldovan* Ed.Andreiana, Sibiu, p. 7

¹⁵ Iustin Miron, arhimandrit, „Cuvânt înainte” în : *Ne piere neamul! Mărturii întru aducerea – aminte a Părintelui Ilie Moldovan* Ed.Andreiana, Sibiu, p. 7

părintelui arhimandrit Serafim Popescu și la prietenia sfântă și frățască a părintelui Teofil Părăian”¹⁶.

Simte tot mai pregnant chemarea către preoție, adevărata lui vocație, astfel că se reînscrie la Teologie de această dată la Institutul Teologic Andreian din Sibiu unde între anii 1954-1955 termină studiile începute la Cluj. La absolvirea studiilor teologice prezintă lucrarea de licență „*Temeiurile ontologice ale cunoașterii lui Dumnezeu prin har*”. La începutul primăverii lui 1955, în locul campaniei agricole, intra în ogorul pastoral, fiind ultimul preot hirotonit de Mitropolitul Nicolae Bălan.¹⁷

18

Dorindu-și să ajungă preot într-un loc „cât mai departe de civilizație” în anul 1955 a devenit preot paroh la Lisa, un sat frumos din munții Făgăraș, în apropierea Mănăstirii Brâncoveanu. Tot în anul 1955 Parintele s-a căsătorit cu aceea care avea să îi fie toată viața soție credincioasă și iubitoare, presbitera Ileana născută Aron. Cei doi și-au întemeiat familia lor care a fost de-a lungul anilor, „o icoană a frumuseții virtuților, cum rar se poate vedea” cum ne relatează Arhiepiscopul Cassian. Perioada în care începe cariera preoțească nu este una ușoară. Este perioada de instaurare a regimului comunist. Mai existau grupuri de partizani în munți. Părintele Ilie „a ajuns să spovedească oameni din parohie care aveau legături nemijlocite cu partizanii, însă a aflat mult mai târziu despre asta. L-a păzit Dumnezeu, într-un fel sau altul, pentru că practic, toți preoții din jurul acestei parohii au ajuns la pușcărie deoarece îi spovedeau pe partizani”¹⁹. Aceștia, necunoscându-l pe tânărul părinte, proaspăt preoțit nu veneau pe la el la spovedit și astfel părintele Ilie nu a făcut pușcărie în acele timpuri de tristă amintire, deși satul Lisa „a luat și ea parte la jertfă (un partizan ucis, alții în pușcărie²⁰)”.

¹⁶ Alexandru Constatin Chituță, *Sulfet Românesc...*

¹⁷ Sebastian Moldovan, *Prăznuiri...*

¹⁸ Sebastian Moldovan, *Prăznuiri...*

¹⁹ Sebastian Moldovan, *Chipul tatălui...*, p.20

²⁰ Idem, *Prăznuiri...*

Satul Lisa nu avea casă parohială, deoarece satul avusese anterior un preot, fiu al satului, care avea casa lui, astfel că tânărul paroh Ilie Moldovan a stat imediat, după ce a venit la parohie în gazdă la familia Smădu. Mare iubitor al naturii, al satului și a tradițiilor lui, Părintele Ilie a început să construiască o casă parohială din lemn cum era specificul locului. Nu i-a păsat că țăranii „în febra înnoirii” dărau casele vechi din lemn și le făceau din piatră. Ba mai mult sătenii l-au luat chiar în răs „Faceți stână în mijlocul satului?” „Da, nene Gheorghe, pentru că toți v-ați născut la stână!”, a venit replica și sătenii au ridicat casa. „Ești reacționar, Părinte!, i-a spus despre aceeași casă scriitorul Octavian Paler, fiu al satului, pe atunci la conducerea Radioteleviziunii comuniste. „Ceea ce acum pare reacționar, s-ar putea dovedi în viitor progresist!”, nu s-a lăsat intimidat Părintele.”²¹

În aceste timpuri de mari prefaceri sociale, erau probleme grave, probleme care vizau însuși familia, „piatra de temelie” a oricărei societăți. Satul Lisa, deși sat de munte cu tradiții bine înrădăcinate, nu scapă nici el de „febra” transformărilor: colectivizarea, navetismul masiv la oraș, cu toate „neajunsurile” rezultate din ele: „alcoholismul escalada, jumătate din căsătorii ajungeau la divorț, conflicte casnice, avortul la cerere își începea macabra istorie (liberalizat prin Decretul 463 din 1975)”²²

Părintele Ilie ca un adevărat „păstor de suflete” încearcă să îndrepte ce trebuie îndreptat și să reîntoarcă comunitatea satului în „albia” sa normală. Problema divorțurilor și a conflictelor casnice devine „problema pastorală numărul unu, apoi încet, încet problema avorturilor”.²³ Pentru a găsi rezolvare acestor probleme grave, a cerut sfat la părinții mari trăitori și teologi de marcă din acele zile. Astfel „i-a căutat pe Părintele Arsenie Boca, aflat încă la Mănăstirea Prislop și pe părintele Nicodim Măndiță la Agapia.<Când îți arde casa, salvezi ce se poate

²¹ Ibidem..

²² Idem, *Chipul tatălui...*, p.24

²³ Idem, *Prăznuiri...*

salva> , l-au sfătuit aceștia încurajându-l să nu dea înapoi. Mult timp după plecarea din Lisa l-au căutat femei pe care medicii le sfătuiau să avorteze. Cu ajutorul lui Dumnezeu toate au născut bine.”²⁴

În ceea ce privește divorțul, cităm iarăși din amintirile conf.dr. Sebastian Moldovan despre tatăl său: „cea mai mare parte a timpului, mai mult poate decât la slujbe, era la cele două familii, pentru că divorțul nu implica numai o pereche ci, într-o comunitate care încă mai avea puternice temeiuri rurale, implica două familii și, de multe ori, nu atât tinerii erau nodul problemei, ci mândria și rivalitatea familiilor: cine are pământ mai mult, faimă mai mare... și părintele mergea de la unii la alții, încercând să-i împace, tot făcea această navetă până când, după 15 ani de eforturi intense, când a fost mutat din Lisa, a încetat această practică nefericită”²⁵

Într-adevăr, după cei cincisprezece ani, în care Părintele Ilie Moldovan a păstorit comunitatea din Lisa, „divorțurile au încetat, ceata de feciori au renunțat la rachiul, iar contribuția anuală nu mai era strânsă umblând din poartă în poartă. Nu a spovedit niciodată fără o cateheză corespunzătoare, nici nu a acceptat la spovedit credincioși din alte parohii fără un temei serios și acordul parohului respectiv. El însuși și membrii familiei se spovedeau la Părintele Arhimandrit Serafim Popescu, întemeietor, alături de Părintele Arsenie Boca, al noii obști de la Mănăstirea Brâncoveanu – un adevărat Stareț, de o smerenie, blândețe și seninătate rară”²⁶

Părintele Ilie Moldovan a fost foarte legat de părinții de la Mănăstirea Sâmbăta îndeosebi de Părinții Serafim Popescu și Teofil Părăian de care l-a legat o frumoasă și adâncă prietenie. Părintele Teofil nevăzător fiind i-a dactilografiat Părintelui Ilie teza de doctorat, după dictare, aproape fără greșeli, folosind o mașină de scris pentru văzători. De extraordinara erudiție a Părintelui Teofil Părăian ne

²⁴ Idem, *Prăznuiri...*

²⁵ Idem, *Chipul tatălui...* p. 27.

²⁶ Idem, *Prăznuiri...*

putem aminti și cei care am avut privilegiul să îi ascultăm cuvintele pline de înțelepciune și adâncă învățătură aici la Sighișoara.

În anul 1965 Părintele Ilie Moldovan se înscrie la cursurile de doctorat ale Institutului Teologic Universitar din București: „*Pentru teza de doctorat, în Dogmatică, l-a avut ca îndrumător pe profesorul Nicolae Chițescu, dar adevăratul său mentor i-a fost Părintele Dumitru Stăniloae. După eliberarea din închisoare, acesta mai preda doar la cursurile de magister-ii, cum se numeau atunci. Pentru a putea discuta fără „urechi”, pr.Ilie îl conducea pe Părintele profesor, după ore, de la facultate spre casă. Pe lângă teologie, experiența din închisoare și situația Bisericii erau predilecte.*”²⁷

Această benefică și fructuoasă legătură cu Părintele profesor se întrerupe brusc în anul 1968 când părintele Ilie Moldovan este exmatriculat de la doctorat „în urma unui proces în care autoritățile au condamnat la închisoare un renumit profesor de teologie din Sibiu, părintele Spiridon Câdea, fost membru al mișcării legionare, proces la care a fost chemat ca martor ...”²⁸.

În acest proces a fost chemat ca martor: „după ce a fost anchetat amănunțit la Sibiu, în legătură cu intenția profesorului sibian de a-l avea ca preot în parohia Bogata Olteană (județul Brașov), unde acesta ctitorise o biserică monumentală, pictată inițial de Părintele Arsenie Boca, deja alungat din monahism”²⁹. Părintele Ilie este reprimat la cursurile doctorat la după vreo doi, trei ani, cursuri pe care le finalizează în 1974 prin lucrarea cu titlul „*Învățătura despre Duhul Sfânt în ortodoxie și preocupările ecumeniste contemporane*”.

Deși nu a fost niciodată închis în închisorile comuniste, părintele Ilie Moldovan nu a scăpat, după cum am văzut de anchetă și de supraveghere din parte autorităților vremii: „*Avea antecedente „promițătoare”, ca dezertor din agricultura*

²⁷ *Ibidem.*

²⁸ *Idem, Chipul tatălui... p. 29*

²⁹ *Idem, Prăznuiri...*

comunistă în tabăra dușmană a „popilor”, ...” astfel că de la o vreme, în familia domniei sale, apăruse un musafir destul de frecvent și foarte jovial, „domnul Constantin” pe care îl prezentase ca fiind un prieten din Sighișoara”.³⁰

A fost nevoit să părăsească Lisa, de care se legase sufletește profund și a fost mutat în comuna Daneș, lângă Sighișoara ca să fie în imediata apropiere a celui care îl supraveghea, cunoscut sub numele de „prietenul Constantin” și care frecventa cu regularitate familia părintelui Moldovan.

Părintele Ilie a fost preot paroh în comuna Daneș între anii 1970-1976, un preot cu har și înaltă trăire duhovnicească, astfel încât amintirea domniei sale este încă vie în sufletul foștilor săi enoriași. Astfel doamna profesoară Eugenia Constantin își amintește foarte bine de părintele Ilie Moldovan pe care îl descrie ca fiind un om drept, echilibrat, foarte sever cu „păcatul”, dar foarte răbdător cu fiecare suflet de om care încerca să pună „început bun” vieții creștinești. Își mai amintește de părinte ca de un om foarte harnic care se ocupa mult de copii și de gospodărie. Mai mult d-na profesoară își mai amintește și de lelea Fira, o femeie din Lisa care venea în vizită la părintele Ilie Moldovan și la familia acestuia și care deși era analfabetă, pomenea pe de rost sfinții fiecărei zi din calendarul ortodox. Mare apărător al familiei, ca și celula de bază a societății, în tot ce a întreprins de-a lungul vieții sale ca și preot și duhovnic, părintele Ilie Moldovan a fost susținut de o extraordinară ambianță familială atât din partea doamnei preotese cât și a celor trei copii cu care i-a binecuvântat Dumnezeu: Nicanor, Dumitru și Sebastian, ultimul continuându-i cu zel munca la catedră.

Citându-l iarăși articolul prof. Sebastian Moldovan aflăm că „*spre încântarea copiilor, părintele a cumpărat într-o zi un radio cu picup la care ascultam fascinați teatru sau umor, ca și mai toate discurile cu muzică clasică ce apăreau în magazine.....* . La căminul cultural al satului funcționa un cinema, iar

³⁰ *Ibidem.*

*uneori veneau spectacole de circ. Greu i-am convins pe părinți să văd câteva filme istorice și doar o singură dată ciroul*³¹

În cadrul intim, familial, exista acea comuniune extraordinară care există în orice familie adevărată. Copii au fost ajutați să își descopere „chemarea” fiecare dintre ei. Pentru aceasta, biblioteca familiei creștea și se îmbunătățea încontinuu cu cărți de: *„istorie, etnologie, folclor, literatură, critică literată, artă, filozofie, dar și științe, pe care părintele le citea cu pasiune și sublinieri numeroase*”³². Apoi, sigur că se purtau numeroase discuții pe marginea cărților citite și a multor subiecte cu teme religioase și științifice. Ca un educator experimentat și înțelept părintele Ilie Moldovan, când a venit vremea ca fiecare din copiii domniei sale să își găsească drumul propriu în viață, nu s-a opus alegerilor pe care le-au făcut cu toate că au ales științele exacte și ingineria: *„exigențele foarte înalte ale misiunii pastorale, în care ne simțeam cumva integrați, familiaritatea cu universul bisericesc, adversitatea mediului extrafamilial au produs efectul, poate paradoxal, al căutării propriilor împliniri pe alte căi decât cea sacerdotală. A contat mult lipsa grupului de aceeași vârstă cu noi cu care să împărtășim valorile credinței*”³³

Totuși, pentru că totdeauna sămânța, sădită cu dragoste și stăruință, dă roade, fiul său, Sebastian Moldovan i-a continuat munca la catedră, fiind conferențiar universitar la catedra de Teologie morală ortodoxă din cadrul Universității „Lucian Blaga”, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Andrei Șaguna” din Sibiu, exact aceeași *„disciplină pe care părintele a onorat-o cu atâta vrednicie timp de mulți ani”* cum a declarat într-un interviu pentru Radio TRINITAS Înaltpreasfințitul Laurențiu, Mitropolitul Ardealului.

Terminând doctoratul în anul 1974, părintele Ilie Moldovan ajunge în ipostaza mai puțin obișnuită de a fi singurul preot la sat cu doctoratul în teologie.

³¹ *Ibidem.*

³² *Ibidem.*

³³ *Ibidem.*

Cazul lui a ajuns în atenția Patriarhiei Romane, Patriarhul Iustinian I-a chemat în audiență și puțin după aceasta, în anul 1976 „l-a numit, fără nici o consultare cu autoritățile de la Culte, duhovnic la Facultatea de Teologie din capitală”³⁴.

La scurt timp de la mutarea părintelui Ilie Moldovan la București, Patriarhul Iustinian s-a îmbolnăvit și a încetat din viață în seara zilei de 26 martie 1977, în vârstă de 76 de ani, după o grea suferință și o lungă perioadă de spitalizare. După aceasta, deși numirea în învățământul superior a fost făcută doar de Patriarh, Părintele Ilie va mai rămâne la Facultatea de Teologie din București șase ani având funcția de duhovnic și de suplinitor la secția de Teologie Sistemătică. Ca profesor, deși era sever și deosebit de exigent, totuși avea o mare dragoste pentru studenții săi și le dedica „fără zgârcenie” timpul său, iar aceștia cred fără nici o îndoială, că i-au întors dragostea cu aceeași măsură. Aici, la facultatea de Teologie din București Părintele Ilie Moldovan împreună cu părintele Constantin Galeriu au devenit „*avii iubiți, căutați și îndrăgiți*”, cum îi numea Înalt Preasfințitul Părinte Casian al Dunării de Jos³⁵.

În această etapă a vieții domniei sale, fiind responsabil cu disciplina, părintele Ilie Moldovan a fost implicat în ceea ce fiul său Sebastian numește „episodul Gheorghe Calciu-Dumitreasa” și anume „*Câțiva studenți au participat fără învoirea obligatorie pentru părăsirea internatului, la faimoasele „Cuvinte pentru tineri” o serie de predici adresate de părintele Gheorghe Calciu, profesor la seminarul teologic, elevilor și studenților teologi, chemări la o viață creștină conștientă, angajată și neobedientă regimului ateist. Ca pentru orice altă abatere mai serioasă, duhovnicul le-a luat studenților declarații scrise. Personal, a apreciat curajul părintelui Gheorghe Calciu, riscant pentru cei de care răspundea, temându-*

³⁴ *Ibidem.*

³⁵ Alexandru Constatin Chituță, *Sulfet Românesc...*

se că puterea represiunii se răspândește mai ușor și mai departe decât cea a convingerii, însă declarațiile nu au ajuns niciodată la conducerea facultății.”³⁶

Părintele Ilie a rămas în cadrul Facultății de Teologie din București până în anul 1983, când prin ivirea unei catedre vacante, cea de Teologie Morală, de la Facultatea din Sibiu, părintele o ocupă prin concurs.

Începe de acum o nouă etapă în viața părintelui. Timp de aproape treizeci de ani din 1983 își va desfășura activitatea ca profesor de Teologie Morală la Sibiu, dar apoi din anul 1998 și la facultățile teologice din Alba-Iulia și Baia Mare. În toți acești ani cât a activat la catedră a dus o activitate pedagogică neobosită și a pregătit multe generații de buni slujitori ai altarului.

Ca profesor, părintele Ilie Moldovan a fost mereu revelator, nivelând și modelând tinerele suflete de studenți, pe care le învăța cum să devină adevărați preoți dedicați misiunii lor. În tot ce le vorbea studenților săi punea suflet, nu ținea un discurs sec, bazat pe o temeinică cunoaștere intelectuală, ci era o prelegere caldă, din inimă, cu profunde învățături morale, care avea temei bine înrădăcinat în Sfânta Scriptură. Preasfințitul părinte Visarion mărturisea, „*L-am cunoscut încă din anii studenției la Institutul Teologic de Grad Universitar din Sibiu ca pe un dascăl ce se identifica întru totul cu materia pe care o preda studenților săi și anume, morală creștină. A fost un profesor care nu a făcut niciodată compromisuri și care căuta să dăltuiască în sufletele învățăceilor uriașa responsabilitate a preoției, ca slujire a lui Hristos și semenilor*”³⁷

Slujea de multe ori Sfânta Liturghie la Sfântul Altar al Capelei Mitropolitane din Sibiu, trăind cu intensitate misterul credinței. În predicile ținute de domnia sa cuvintele nu erau rostite domol și inert ci cu întreg sufletul și cu întreaga încărcătură intelectuală, morală și culturală ce o dețineau, transformându-se în adevărate

³⁶ Sebastian Moldovan, *Prăznuiri...*

³⁷ Alexandru Constatin Chituță, *Sulfet Românesc...*

îndemnuri și chemări la o atitudine activă, militantă, de apărare a credinței strămoșești, a culturii și al neamului românesc., *Vocația sa de preot, părintele Ilie Moldovan a simțit-o puternic, tocmai de aceea a trăit-o la justa ei valoare, transmițând același sentiment și ucenicilor săi ce-i vor purta o vie recunoștință*” aprecia Presfințitul părinte Visarion.³⁸

Părintele Ilie era foarte legat de tinerii lui studenți încercând să le insuflă dragostea de neam și de locurile natale „*părintele Ilie Moldovan vorbea despre iubirea de Hristos și iubirea de patrie îngemănate și socotea că locul-matca în care noi ne-am botezat și am durat ca neam creștin de lungă durată în istorie, că locul acesta în care ne manifestăm și este pecetluit de lumina credinței strămoșilor noștri este un adevărat paradis etnic românesc*”³⁹, își amintește părintele lector univ. dr. Jan Nicolae de la Facultatea de Teologie Ortodoxă Alba- Iulia. Și tot domnia arată: „*Erau doi profesori mari cu care am apucat să facem atunci - Părintele Ilie Moldovan și Părintele Bria. Unul era cu orizontul ecumenic, mai nou, și altul cu cel tradițional. Învățam ceva de la toți, dar aveau dorul acesta cultural*”⁴⁰.

A organizat tabere de vară cu studenții lui . Aceste tabere numite „Universitatea de vară „*Episcopul martir Nicolae Popovici*” se țineau la Jacul Românesc, Izvorul Mureșului, Poiana Sărată cât și la Mănăstirea Recea, unde toate discursurile și prelegerile din aceste tabere au însemnat pentru studenții teologi un,, altfel de așezare în Neam și în Liturghie”. De Sfântul Andrei și de ziua de 1 Decembrie (după anul 1990) era nelipsit, cu un grup de studenți, în diferite parohii românești din județele Covasna și Harghita pentru a sărbători Ziua Națională a României.

³⁸ Constantin Necula- „ Rememorând bucuria. Avva Ilie al altarului neamului românesc” – în : *Ne piere neamul! Mărturii întru aducerea –aminte a Părintelui Ilie Moldovan* Ed.Andreiana, Sibiu, p.156

³⁹ *Ibidem*.

⁴⁰ *Ibidem*.

Studentii lui de atunci, unii dintre ei, actualmente, cadre didactice în învățământul universitar teologic își amintesc, cum și părintele conf.dr. Constantin Necula de la Facultatea de Teologie Ortodoxă din Sibiu, cât de iubitor era părintele Ilie cu studenții lui: „*am petrecut cu părintele, am mâncat slană cu ceapă și pită, cu ceapă și roșie și verde...și-apoi renumitul lui strigăt „Ne pierde neamul!” ne-a obligat să învățăm cel puțin vreo douăzeci de cântece patriotice și să știm că „Deșteaptă-te, române!” e imnul României... și trebuie să stăm într-o trezire continuă.... Părintelui Moldovan îi datorăm generații întregi de teologi, viziunea unitară asupra neamului românesc*”⁴¹.

Tot domnia sa își amintește alt fapt remarcabil despre părintele Ilie Moldovan „*am mers împreună și-n întâlniri mai sofisticate, așa, eu fiind un an jumătate diaconul Facultății de Teologie, l-am însoțit și la întâlniri cu simandicoși, și la întâlniri cu oameni simpli,și l-am descoperit **egal cu sine**, lucru foarte rar în preoția noastră, un egal cu sine care înnobila fiecare prietenie*”⁴². De asemenea că „*nu e lipsit de importanță să spun că părintele Ilie Moldovan ne-a ajutat să ne-nțelegem nevoia de curăție într-o lume a păcatului*”. Același părinte Constantin Necula îl numea: „*printre pușinii haiduci ai Ortodoxiei românești, ai anilor '90 care, când se căutau tot felul de canale diplomatice de comunicare, tot felul de simpatii, de construcții simpatetice, el avea curajul de a spune până la capăt lucrurilor pe nume*”⁴³.

Părintele Ilie Moldovan a fost însă un teolog al bucuriei, un om al bucuriei așa cum pușini mai există. Deși nu a avut o viașă ușoară și lină, ca de altfel mai toți cei care au traversat societatea românească în ultima jumătate a secolului XX, a știut însă, ca un adevărat slujitor al altarului, să trăiască această încercare a lumii exterioare cu zâmbet, cu încredere cu bucurie: „*Părintele Ilie era tot zâmbet,*

⁴¹ *Ibidem.*

⁴² *Ibidem.*

⁴³ *Ibidem.*

arareori pot să mi-l aduc aminte ca fiind posomorât sau deprimat. Era tot timpul bucuros să ne întâlnească pe noi, ucenicii săi. Avea mereu o deschidere sufletească uimitoare prin care știa să ne întâmpine, să ne adăpostească în inima sa generoasă pentru a ne da credință, întărire, încredere și nădejde...a avut capacitatea aceasta formidabilă de a strânge înăuntru întunericul și de a iradia în afară lumina” – cum își amintește cu atâta nostalgie arhid. prof. univ. Ioan Ică jr.⁴⁴

După anul 1990 implicarea părintelui Ilie Moldovan în planul misionar-bisericesc se amplifică. Este numit inspector eparhial (1990) și membru în Adunarea Eparhială a Arhiepiscopiei Sibiului între anii 1990-2006. De asemenea participă și la viața culturală a Sibiului, fiind din 1991 membru al Asociațiunii ASTRA. Continua cu aceeași neobosită dăruire activitatea pedagogico-academică, extinsă acum la nou înființatele facultăți de Teologie Ortodoxă de la Alba-Iulia, Cluj-Napoca și Baia Mare, fericită ocazie pentru generații întregi de studenți, masteranzi și doctoranzi de a audia cursurile părintelui profesor Ilie Moldovan prin care le insufla tinerilor dragostea de Ortodoxie, de credință, de bunătate, de fapta bună și de neamul românesc. Își amintea cu mândrie în suflet și recunoștință de țărani din comuna sa natală, Albești, din inima țării, de lângă Sighișoara „care au fost împușcați din ordinul grofului și aruncați în Târnava Mare, prin 1849, pentru că refuzaseră să treacă la greco-catolicism <Să știm bine că și murim dar legea noastră nu ne lăsăm>, ar fi strigat țărani.”⁴⁵

A continuat și a aprofundat până în ultima clipă a vieții sale preocupările ilustrului său înaintaș părintele Dumitru Stăniloae, printr-un program etno-teologic cât se poate de realist. Bun cunoscător al istoriei poporului român, părintele Ilie Moldovan a fost perfect conștient de pericolele ce amenințau și continuă să amenințe ființa noastră națională.

⁴⁴ Ioan Ică jr. „Spiritualitate ortodoxă prin viața și gândirea unui martor al învierii, al românismului și al științei teologice contemporane – Părintele Ilie Moldovan” – în *Ne piere neamul! Mărturie întru aducerea – aminte a Părintelui Ilie Moldovan* Ed. Andreiana, Sibiu, p.395.

⁴⁵ Sebastian Moldovan, *Prăznuiri...*

Prin atenționarea „Ne pierde Neamul” a tras un semnal de alarmă, dar a și dat exemplul ce trebuie urmat, prin ardoarea cu care a luptat împotriva avorturilor, a metodelor contraceptive și a planning-ului familial. În acest scop a înființat, împreună cu Părinții Vasile Mihoc și Filaret Costea „Asociația Pro Vita Sibiu” după modelul celei din București create de poetul Ion Alexandru, ca după câțiva ani împreună cu părintele Nicolae Tănase de la Valea Plopului și cu doamna doctor Christa Todea-Gross din Cluj-Napoca a fondat „Federația Organizațiilor Ortodoxe Pro Vita din România”⁴⁶. D-na dr. Christa Todea-Gross își amintește „În toamna anului 2004, în colaborare cu părintele Nicolae Tănase pe care aveam să-l văd atunci pentru prima dată, am reunit toate asociațiile Provita ortodoxe la Valea Plopului, în vederea formării Federației Provita Ortodoxă. Neobositul părinte Ilie Moldovan a sosit din nou, cu un zâmbet plin de optimism și a acceptat bucuros să devină Președintele de onoare al Federației, sprijinindu-ne neconștient activitatea provita, până în ultima clipă a vieții sale. A participat, până când boala l-a răpus, la toate Adunările Generale ale Federației Pro-Vita, iar pozele și înregistrările din arhiva Federației sunt grăitoare.”⁴⁷

Din păcate, timpul și boala, au făcut ca unele din proiectele părintelui Ilie Moldovan să nu poată fi duse la îndeplinire. Astfel, maica Filofteia, nepoată a părintelui Dumitru Stăniloae și prima stareță a Mănăstirii Bunești ne-a povestit că părintele Ilie Moldovan dorea din suflet să facă un centru al tineretului creștin-ortodox la această mănăstire, lăcaș de cult de o frumusețe rară, într-un decor de munte care îndeamnă la liniște, relaxare și rugăciune. Din păcate nu a mai apucat, iar maica Filofteia își amintește cu drag de părintele Ilie, „un preot extraordinar, de o rară modestie, care a căutat să mângâie orice suflet de om și orice frunte de creștin”. Un om iubitor, preot cu har, dascăl de o deosebită erudiție, de o modestie

⁴⁶ *Ibidem.*

⁴⁷ Dr. Christa Todea-Gross- „In memoriam părintele Ilie Moldovan” 13.02.2012 în <https://pentruviatacluj.ro/>

rară părintele Ilie Moldovan a fost „egal cu sine” până la sfârșit. Egal în iubirea neîncetată față de Dumnezeu și de aproapele său. Pe patul de spital fiind, cum își amintește prof.lect. univ.dr. Jan Nicolae, în salon era „o atmosferă de veselie care devenea contagioasă... *L-am colindat pe părintele, ne-am veselit și la un moment dat îmi spune: „Dă-mi un pic mâna să mă ridic în capul oaselor” ...și mi-a spus „Părinte, m-am ridicat mai sus nu ca să vă văd mai bine ci ca să vă iubesc mai mult”*⁴⁸. Acest suflet lui plin de iubire s-a mutat la Domnul în 9 februarie 2012, fiind înhumat în localitatea sa natală Albești, de lângă Sighișoara.

Există oameni care sunt aleși de Providență de a marca destinul altor oameni. Așa este și părintele Ilie Moldovan. *Este*, deoarece este încă viu în sufletul multora. Atât de „viu” încât în anul 2015 la schitul „Sfântul Ioan Evanghelistul” Găbud, Metocul Mănăstirii Oașa, județul Alba în cadrul Taberei studențești a fost evocat, pe întreaga perioadă a desfășurării lucrărilor, părintele Ilie Moldovan acest vrednic misionar al credinței și neamului românesc. Într-adevăr „*Părintele profesor Ilie Moldovan din Sibiu este unul din marii iluminați ai ortodoxiei. Adevărat "apostol" al lui Iisus, cutreiera țara de la un capăt la altul, propovăduind peste tot nădejdea și frumusețea vieții creștine, iubirea de neam și de țară în care am fost așezați. Sacerdot de o frumusețe spirituală coborând parcă direct din Sfinții Părinți, pr. dr. Moldovan este printre cei mai aprigi „paznici de far” ai Naturii văzute drept creația primordială a lui Dumnezeu*” după cum bine evidențiază Ion Longin Popescu într-un articol din Formula AS nr 624/2004 dedicat marelui iubitor a credinței strămoșești, a culturii și al neamului românesc care a fost Părintele Ilie Moldovan.

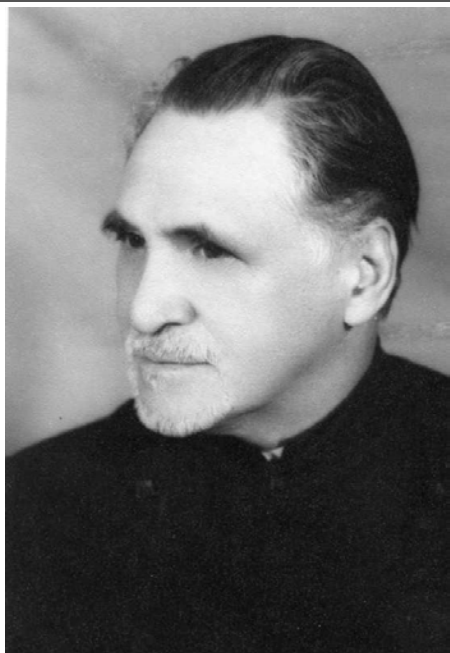
⁴⁸. Jan Nicolae- „Pr. Ilie Moldovan – profet euharistic al vieții” – în : *Ne piere neamul! Mărturie întru aducerea –aminte a Părintelui Ilie Moldovan* Ed.Andreiana, Sibiu, pp.101-102

**Parent Ilie Moldovan Illustrious scholars and model Souls
(Abstract)**

Great personality of romanian theological education, born in the beautiful village of Albești near Sighisoara, Father Ilie Moldovan has prepared many generations of students, masters and doctoral students and teach them the love of Orthodoxy, faith, kindness, good will and for our nation. Illustrious theologian, was a priest and professor at the Theological University of Sibiu, coordinator PhD and Doctor Honoris Causa of the Universities of Alba Iulia and Baia Mare, and honorary president of the Federation of Orthodox Pro-Vita Romania.

Key words: Father Ilie Moldovan, University of Orthodox Theology „St. Andrei Saguna” Sibiu, Albesti Sighisoara, priest, professor

Cuvinte cheie: Părintele Ilie Moldovan, Facultatea de Teologie Ortodoxă „Sf. Andrei Șaguna” Sibiu, Albești, Sighișoara, Preot, Profesor

pr. Ilie Moldovan cu Familia

pr. Ilie Moldovan

Înaltpreasfințitul Părinte Arhiepiscop Casian vizitându-l pe părintele profesor Ilie Moldovan

Pr. Ilie Moldovan în dialog cu tinerii din Asociația Pro Vita